

Virtualita

Nabídka překladu a objasnění slova „virtualita“ ve Wikipedii je následující: možnost, schopnost, potencialita, vnitřní síla. (Jinde je potencialita resp. možnost vyložena jako uskutečnitelnost.) V teoretické fyzice se ovšem mluví o virtuálních částicích (nebo virtuálních kvantech) jako o virtuální skutečnosti (nikoli jako o možné skutečnosti); navíc slovo „možnost“ (už latinské potentia) je vnitřně sporné svým významem, je to pseudo-pojem. (Je to zkreslení aristotelského pojmu DYNAMIS, který je sám dost problematický.) „Uskutečnitelnost“ však míří správným směrem, neboť počítá s aktivitou uskutečňování, tj. se „skutky“ nějakého aktivního subjektu. Tuto přednost má překlad „schopnost“, protože musí jít nutně o „něčí“ schopnost. A velmi dobrý je poukaz na „niternost“ v překladu „vnitřní síla“, ovšem až na tu „sílu“, která svádí k objektivaci (ke zpředměťování), pokud náležitě nezdůrazníme nepředmětnou povahu „niternosti“. Takové zdůraznění je naprosto nezbytné, protože tradičně je „nitro“ chápáno jako něco, k čemu se můžeme dostat zvenčí tím, že vnějšek nějak narušíme, např. řezem (rozříznutím, přeseknutím, přelomením atd.), čím to, co bylo „uvnitř“, se ocitne na povrchu a stane se tak rovněž „vnějším“. Abychom se těmto problémům když ne vyhnuli, tedy aspoň jim čelili, musíme se pokusit nějak pojmově vymezit vztah mezi „budostí“ určité události a jejími „možnostmi“, její „virtualitou“. To si vyžádá dost myšlenkové práce, při které se budeme muset soustředit na moment či fázi přechodu mezi vlastní ryzí nepředmětností, jejím adresným „přicházením“ v podobě „výzev“, a posléze přivlastňováním určité termínované budoucnosti (KAIROS) do rámce „budosti“ určité (konkrétní) pravé události. V dnešní době (ostatně už poměrně dávno) nenese slovo „možnost“ vůbec žádnou konotaci, vztahující se k hybnosti ani aktivitě; už to je dokladem toho, že už dávno nevíme, co to pro Aristotela byla DYNAMIS. Na druhé straně je nám rovněž cizí nebo aspoň neprůhledná myšlenka, že by něco aktivního, hybného, hybnost vyvolávajícího a hybností vládnoucího mohlo být v procesu pohybu samém. Kdysi ve starověku a prakticky po celý středověk měla tuto funkci měla tuto funkci „duše“; dnes už s „duší“ nepočítá ani psychologie (místo toho mluví o „duševních jevech“).

(Písek, 080731-1.)